

Anna Ziemlewska
PAN Stacja Naukowa w Wiedniu,
Muzeum Pałacu Króla Jana III
w Wilanowie

**SPUŚCIZNA RĘKOPIŚMIENNA
KAROLA LANCKOROŃSKIEGO
W ZBIORACH AUSTRIACKIEJ
BIBLIOTEKI NARODOWEJ**

Słowa kluczowe: Karol Lanckoroński | Max Dvořák | Wilhelm von Bode | Otto Bendorff | Jacek Malczewski | Marian Sokołowski | Fototeka Lanckorońskich PAU | Archiwum Nauki PAN i PAU | Austriacka Biblioteka Narodowa | PAN Stacja Naukowa w Wiedniu | Centralna Komisja do Badania i Zachowania Pomników Sztuki i Historii | dzienniki podróży | baza danych korespondencji

Anna Ziemlewska: dr, absolwentka historii i ochrony dóbr kultury (specjalizacja muzealnictwo), doktoryzowała się w 2007 roku na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Starszy kustosz w Muzeum Okręgowym w Toruniu, 2011–2016 zastępca dyrektora PAN Stacji Naukowej w Wiedniu, od stycznia 2017 pracownik Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie. E-mail: aziemlewska@muzeum-wilanow.pl.

Rodzina Lanckorońskich herbu Zadora, poczynając od unii horodelskiej Raż po Sejm Czteroletni, brała aktywny udział w życiu politycznym Rzeczypospolitej. Zasługi rotmistrzów i hetmanów, starostów i wojewodów, członków Komisji Edukacji Narodowej zostały przyćmione przez dokonania ostatniej przedstawicielki rodu – Karoliny Lanckorońskiej (1898–2002), współzałożycielki Polskiego Instytutu Historycznego w Rzymie oraz Fundacji Lanckorońskich, donatorki słynnej rodowej kolekcji dzieł sztuki. Zainteresowanie kulturą, sztuką i nauką zaszczepił jej ojciec – hrabia Karol Lanckoroński, dziś trochę zapomniany, szczególnie w Wiedniu, w którym 100 lat temu *znało go każde dziecko [...]. Jego popularność sięgała od cesarskiego dworu [...] do ostatniego wiedeńskiego dorożkarza*¹.

Karol Lanckoroński urodził się w roku 1848 w Wiedniu. W naddunajskiej stolicy mieszkał przez całe życie, tam też zmarł w roku 1933 i został

¹ J. Twardowski, *Lanckoroński. Vortrag gehalten im Verein der Museumsfreunde zu Wien am 26. November 1934*, Wien [1934], s. 3.

pochowany w rodzinnym grobowcu na cmentarzu w dzielnicy Hietzing². Hrabia należał do elity habsburskiej monarchii, był dziedzicznym członkiem Izby Panów austriackiego parlamentu, wielkim podkomorzym, wiceprzewodniczącym Centralnej Komisji do Badania i Zachowania Pomników Sztuki i Historii, aktywnie działającym na rzecz ratowania i dokumentowania zabytków³, kuratorem Austriackiego Muzeum Sztuki i Przemysłu oraz Muzeum Handlu, mecenasem artystów i naukowców, wreszcie kolekcjonerem, który przez dziesięciolecia powiększał zbiory odziedziczone po przodkach – Rzewuskich i Potockich. W latach dziewięćdziesiątych XIX w. zostały one umieszczone w specjalnie zaprojektowanym pałacu-muzeum przy Jacquingasse 16/18, w sąsiedztwie Belwederu i Ogrodu Botanicznego. Obok kolekcji książąt Liechtensteinów były to największe prywatne zbiory sztuki w Wiedniu. W 1994 r. Karolina Lanckorońska podarowała rodzinną kolekcję *Rzeczypospolitej wolnej i niepodległej*, a zbiory trafiły na zamki królewskie: w Warszawie i na Wawelu⁴. W Krakowie znajduje się także fototeka hrabiego, zawierająca dziesiątki tysięcy zdjęć pozyskiwanych przez Lanckorońskiego podczas licznych podróży oraz w samym Wiedniu, na specjalne zamówienie lub w drodze zakupów i darów⁵, oraz spuścizna Ka-

² Więcej o życiu hrabiego zob. J. Winiewicz-Wolska, *Ostatni humanista wśród europejskiej arystokracji*, online: <http://www.viennapan.org/index.php/badania/lanckoronski/o-karolu-lanckoronskim/biografia?showall=1> [30 października 2016 r.].

³ Zaangażowanie Karola Lanckorońskiego w ochronę zabytków w ochronę zabytków habsburskiej zob. teźże, *Karl Lanckoroński als Denkmalpfleger: Fragen der Kunstpflege und des Denkmalschutzes in seinen Schriften und seinem Wirken*, [w:] *Karl Lanckoroński und seine Zeit*, red. B. Dybaś, A. Ziemelewska, I. Nöbauer, Wien 2014, s. 165–196; wersja polska: teźże, *Problemy ochrony i konserwacji zabytków w pismach i działalności Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy. Varia*, red. A. Ziemelewska, Wiedeń 2015, s. 65–93 (*Lanckoroniana*, t. 1). Tam też obszerna literatura do tematu i wykaz publikacji autorstwa hrabiego z dziedziny ochrony zabytków.

⁴ Kolekcja opracowana przez Joannę Winiewicz-Wolską, *Karol Lanckoroński i jego wiedeńskie zbiory*, t. 1–2, Kraków 2010; teźże, *Karol Lanckoroński and His Viennese Collection*, t. 1–2, Cracow 2014 (tam literatura do tematu).

⁵ Więcej o Fototece Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności zob. A. Korczyński, *Über die Anfänge der Sammlung wissenschaftlicher Fotografien von Graf Karl Lanckoroński*, „Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien”, t. 4: 2013, s. 35–46; P. Salwa, *Das römische Schicksal der Fotosammlung von Karl Lanckoroński*, [w:] *Karl Lanckoroński und seine Zeit*, s. 73–83, polska wersja: tegoż, *Rzymskie losy zbiorów fotograficznych Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 25–35. Zasób fototeki jest opracowywany przez Adama Korczyńskiego i udostępniany na stronie www.pauart.pl.

roliny Lanckorońskiej z wieloma materiałami dotyczącymi życia i działalności jej ojca⁶.

Obszerna spuścizna samego hrabiego znajduje się w Wiedniu, w zbiorach Austriackiej Biblioteki Narodowej⁷. Archiwum Ikonograficzne⁸, a przede wszystkim Dział Rękopisów i Starodruków, od kilkudziesięciu lat pozyskuje drogą darowizny oraz zakupów materiały związane z Lanckorońskim: listy, pamiętniki (*Lebenserinnerungen*)⁹, dzienniki podróży, rozprawy z zakresu ochrony zabytków, spisy dzieł sztuki, wiersze¹⁰ itp. Wybrane pozycje z tej bogatej spuścizny zostały opracowane przez PAN Stację Naukową w Wiedniu w ramach realizacji projektu *Karol Lanckoroński i jego spuścizna rękopiśmienna w zbiorach Austriackiej Biblioteki Narodowej*¹¹.

Ważne miejsce w spuściznie hrabiego zajmują rękopiśmienne relacje z podróży do Włoch, Azji Mniejszej, Grecji, Syrii i Palestyny, Francji, Anglii, Danii i Szwecji oraz dookoła świata. Część z nich została opracowana i wydana drukiem jeszcze za życia Lanckorońskiego¹². Hrabia wielokrotnie

⁶ Spuścizna Karoliny Lanckorońskiej znajduje się w Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, sygn. K. III-150.

⁷ Dokładne informacje zob. K. Jilek, „*In aufrichtigster Freundschaft ganz der Deine*”. *Karl Lanckoroński und sein schriftlicher Nachlass in der Österreichischen Nationalbibliothek*, [w:] *Karl Lanckoroński und seine Zeit*, s. 59–72; wersja polska: tejże, *Karol Lanckoroński i jego spuścizna rękopiśmienna w zbiorach Austriackiej Biblioteki Narodowej*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 11–23.

⁸ Bildarchiv dysponuje – obok zdjęć rodzinnych – m.in. bogatą dokumentacją fotograficzną z wyprawy Lanckorońskiego do Azji Mniejszej i na wyspy Morza Egejskiego na przełomie 1882 i 1883 r.

⁹ Prowadzone przez hrabiego systematycznie od 27 lipca 1912 r. aż do 3 maja 1933 r., z drobiazgowym opisem przebiegu dnia, rysunkami, karykaturami, wycinkami gazet. *Österreichische Nationalbibliothek* (dalej: ÖNB), Wien, Cod. Ser. n. 36 285. Zachowały się też pojedyncze zeszyty z zapiskami z 1886 r.: ÖNB, Wien, Cod. Ser. n. 36288-36290 oraz 1901 r.: ÖNB, Wien, Cod. Ser. n. 36291.

¹⁰ Zob. K. Jilek, *Karol Lanckoroński i jego spuścizna rękopiśmienna...*, *passim*.

¹¹ Projekt nr 11H 12039281 finansowany w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą *Narodowy Program Rozwoju Humanistyki* w latach 2012–2015. Kierownik projektu: Bogusław Dybaś; wykonawczynie: Joanna Winiewicz-Wolska, Aleksandra Szymanowicz-Hren; koordynacja Anna Ziemlewska. Wyniki projektu zostały zamieszczone na stronie Stacji, <http://www.viennapan.org/index.php/badania/lanckoronksi> [30 października 2016 r.], w tomie pokonferencyjnym: *Karl Lanckoroński und seine Zeit*, na łamach rocznika Stacji („*Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien*”, t. 4, 5, 6) oraz w ramach serii *Lanckoroniana*.

¹² K. Lanckoroński, *Z podróży po południowej Francji*, Kraków 1884; *Rund um die Erde. Geschautes und Gedachtes von Karl Grafen Lanckoroński*, Stuttgart 1891, wersja polska: *Naokoło Ziemi 1888–1889. Wrażenia i poglądy napisał Karol hr. Lanckoroński*, Kraków 1895.

podróżował do Włoch, zwiedzał muzea i biblioteki, prywatne rezydencje, kościoły i klasztory itp. Spotykał się z artystami, pozyskiwał zdjęcia, z czasem zaczął także kupować dzieła sztuki. W ramach realizacji projektu zostały odczytane, przetłumaczone i wydane drukiem w wersji polskiej i niemieckiej obszernie notatki z wypraw w roku 1874 oraz 1875¹³.

Dziennik z roku 1874 obejmuje zapiski z podróży trwającej od 4 do 26 stycznia. Lanckoroński zwiedził wówczas m.in. Padwę, Florencję, Sienę, San Gimignano, Orvieto, tereny wokół Jeziora Trazymeńskiego, Asyż, Ankonę, Loreto i Brindisi, a następnie udał się na Korfu. Podróż w 1875 r. była już o wiele dłuższa. Hrabia rozpoczął sporządzanie notatek 11 stycznia, urywają się one natomiast 25 kwietnia. Dokumentują pobyt Lanckorońskiego m.in. w Trydencie, Brescii, Bergamo, Mediolanie, Pawii, Genui, na Lazurowym Wybrzeżu, we Florencji, Rzymie i okolicach, gdzie zabawił blisko dwa miesiące, na Monte Cassino, w Neapolu i wreszcie na Sycylii, gdzie odwiedził Palermo, Mesynę i Katanę oraz Agrigent. Karol Lanckoroński – wówczas dwudziestoparoletni arystokrata – nie był wtedy jeszcze wytrawnym konserwem czy kolekcjonerem, oglądał *prawie wszystko, co zalecał Baedeker*¹⁴, całe dni spędzał w Watykanie, szkicując freski w Kaplicy Sykstyńskiej i Stanzach, surowo oceniał barokowe – według niego *zopfowe* – budowle i rzeźby, odkrywał twórczość Sodomy, Luiniego, Moretta da Brescia czy Ambrogia da Fossana, zwanego Il Bergognone, zachwycał się antycznymi dziełami, a także przyrodą, niepowtarzalnymi widokami i nastrojem, szczególnie Kampanii Rzymskiej. 20 lat później hrabia zapragnie nie tylko oglądać, ale także posiadać dzieła włoskich mistrzów i zakupi do swojej kolekcji ponad 300 obrazów.

Quattrocentozie – jak określano w rodzinie miłość Karola Lanckorońskiego do sztuki włoskiej XV w. – towarzyszyła miłość do kultury, literatury i sztuki antyku. Stąd też hrabia zaangażował się w organizację badań archeologicznych oraz publikację ich wyników. W grudniu 1881 r. został członkiem Komitetu Założycielskiego do spraw wykopalisk w Azji Mniejszej, później działał w Towarzystwie ds. Badań Archeologicznych w Azji

¹³ Tegoż, *Dzienniki podróży do Włoch (1874 i 1875)*, red. J. Winiewicz-Wolska, A. Ziemelewska, Wiedeń 2015 (*Lanckoroniana*, t. 3). Opis podróży z 1874 r. obejmuje dwie sygnatury: Wien, ÖNB, Cod. Ser. n. 14758 i 14759; opis podróży z 1875 r. liczy ich osiem: Wien, ÖNB, Cod. Ser. n. 14762–14769. Każdej sygnaturze odpowiada jeden brulion, w przypadku pierwszej podróży są to dwa gładkie zeszyty w twardej okładce, jeden z nich liczy 48, drugi 24 strony. W przypadku drugiej podróży mamy do czynienia z ośmioma gładkimi, 45-kartkowymi zeszytami w miękkiej oprawie.

¹⁴ Siena, 14 stycznia 1874, [w:] *Dzienniki podróży do Włoch*, s. 50.

Mniejszej. Wsparł finansowo przedsięwzięcia podejmowane przez profesora Katedry Archeologii Klasycznej w Wiedniu Ottona Benndorfa. Zainspirowany ekspedycjami Benndorfa, postanowił na własny koszt (i z własnym udziałem) zorganizować wyprawy badawcze. Początkowo zamierzał udać się na różne wyspy w poszukiwaniu nieznanych „skarbów”, które uzupełniłyby jego własne zbiory. Po ekspedycji rozpoznawczej na przełomie 1882 i 1883 r. ostatecznie zrezygnował z tego planu i zdecydował się w 1884 r. na badania historycznych krain: Pamfilii i Pizydii. Prace nad inwentaryzacją zabytków na tych terenach były kontynuowane w 1885 r. podczas kolejnej ekspedycji, w której hrabia nie wziął już udziału.

Z obu wypraw z udziałem Lanckorońskiego zachowały się dzienniki¹⁵, które także zostały odczytane, przetłumaczone, opracowane naukowo i opublikowane w ramach serii *Lanckoroniana*¹⁶. Są one mniej obszerne od „włoskich”, bardziej zdawkowe, pisane równoważnikami zdań, przetykane wierszami, zestawieniami kosztów wyprawy, listami zakupów oraz bardzo licznymi rysunkami napotykanych ludzi i zwiedzanych miast, meczetów, ruin itp. Stanowią jednak bardzo ciekawe źródło, szczególnie w odniesieniu do życia codziennego członków wypraw. A trzeba zauważyć, że towarzyszy – np. podczas drugiej wyprawy – hrabia miał doborowych: architekta Georga Niemanna, archeologa Eugena Petersena, etnologa i lekarza Felixa von Luschana, filologa klasycznego (późniejszego ministra) Wilhelma von Hartla, Jacka Malczewskiego, który utrwał wyprawę w swoim szkicowni-

¹⁵ Pięć sygnatur: Wien, ÖNB, Cod. Ser. n. 14771–14775. Zesztyt opatrzony sygnaturą 14771 zawiera zapiski i rysunki z wyprawy do Pamfilii, Licji i na Rodos z okresu od 2 listopada 1882 r. do 4 stycznia 1883 r. Podróż rozpoczęła się miesiąc wcześniej, ale nie zachował się lub nie trafił do zbiorów Austriackiej Biblioteki Narodowej zeszyt z notatkami z pierwszych tygodni ekspedycji. Kolejne miesiące spędził hrabia w Stambule, załatwiając pozwolenia na prowadzenie badań. W marcu kontynuował podróż – tym razem udał się do Cylicji, północnej Syrii, do Pamfilii, na wyspy Morza Egejskiego i wreszcie do Aten i na Korfu (5 marca – 4 maja 1883 r.). Wspomnienia z części tej wyprawy hrabia opublikował kilka lat później: K. Lanckoroński, *Ein Ritt durch Kilikien. Zuerst veröffentlicht in der Beilage der Münchner Allgemeinen Zeitung 20. bis 23. April 1886*, Wien [b.d.] [„Allgemeine Zeitung” 1886, nr 110 z 20 kwietnia, s. 1617–1619; nr 111 z 21 kwietnia, s. 1634–1635; nr 112 z 22 kwietnia, s. 1650–1652; nr 113 z 23 kwietnia, s. 1666–1668]. Notatki z wyprawy w 1884 r. (od 30 sierpnia do 4 grudnia) do Pamfilii i Pizydii oraz do Konyi znajdują się w trzech zeszytach opatrzonych sygnaturami: ÖNB, Wien, Cod. Ser. n. 14773, 14774 i 14775.

¹⁶ Tegoż, *Dzienniki podróży do Azji Mniejszej (1882–1883 i 1884)*, red. A. Szymanowicz-Hren, A. Ziembewska, Wiedeń 2015 (*Lanckoroniana*, t. 2). Tekst źródłowy poprzedza obszerny artykuł Huberta D. Szemethyego, *Hrabia Karol Lanckoroński i jego zasługi w badaniach archeologicznych Azji Mniejszej*, s. 19–32.

ku¹⁷ oraz historyka sztuki Mariana Sokołowskiego z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Monumentalne opracowanie materiałów z wypraw, pt. *Miasta Pamfilii i Pizydii*¹⁸, ukazało się staraniem Lanckorońskiego kilka lat później i zapewniło mu rozgłos oraz członkostwo w akademiach naukowych w Berlinie, Wiedniu i Krakowie.

Świadectwem kontaktów Karola Lanckorońskiego z szerokim gronem naukowców, artystów i kolekcjonerów jest zbiór korespondencji (ponad 3500 listów)¹⁹. Biblioteka otrzymała lub zakupiła zarówno listy autorstwa hrabiego, jak i te, których był on adresatem. W spuściźnie znajduje się blisko 1000 listów Wilhelma von Hartla – nauczyciela hrabiego, towarzysza jego wypraw, ministra wyznań i oświaty. Inną postacią, z którą hrabia był w stałym kontakcie listownym, był Alexander von Warsberg (ok. 600 jednostek), pisarz i podróżnik, znawca Orientu i miłośnik Homera. Kolejni ważni korespondenci to Max Dvořák (230 listów), profesor historii sztuki Uniwersytetu Wiedeńskiego i konserwator generalny zabytków²⁰, oraz Wilhelm von Bode – dyrektor generalny Państwowych Zbiorów Sztuki w Berlinie, twórca Muzeum Cesarza Fryderyka (Kaiser Friedrich-Museum, dziś Bode-Museum).

Listy Maxa Dvořáka z lat 1907–1921 pokazują nie tylko wieloletnią zażyłą relację między znawcą sztuki i kolekcjonerem-„dyletantem”, ale doskonale ilustrują też (choć jest to obraz niepełny ze względu na brak listów Lanckorońskiego do Dvořáka) rolę, jaką w dziedzinie ochrony zabytków odgrywał hrabia w ostatnich latach istnienia monarchii habsburskiej oraz wkrótce

¹⁷ Więcej o rysunkach Malczewskiego i jego udziale w wyprawie zob. J. Winiewicz-Wolska, *Jacka Malczewskiego kronika podróży po Anatolii*, Kraków 2009.

¹⁸ *Städte Pamphylien und Pisidiens. Unter Mitwirkung von G. Niemann und E. Petersen, herausgegeben von Karl Grafen Lanckoroński*, t. 1: *Pamphylien*, Wien 1890; t. 2: *Pisidien*, Wien 1892; wersja polska: *Miasta Pamfilii i Pizydii*, t. 1, Kraków 1890; t. 2, Kraków 1896; wersja turecka: *Pampylia ve Pisidia Kentleri*, Istanbul 2005.

¹⁹ Rozmiary zbioru korespondencji nie pozwoliły na tłumaczenie i wydanie drukiem wszystkich listów, dlatego w ramach realizacji projektu powstała baza danych, w której obok obszernych regestów zostały umieszczone informacje o autorze, adresacie, języku oryginału, miejscu i dacie powstania, a także nazwiska osób oraz nazwy miejscowości wymienionych w korespondencji, wreszcie słowa kluczowe, które ułatwiają dotarcie do szukanych treści i osób. Baza na stronie internetowej zawiera ponad 2600 rekordów, zob. <http://projekty.viennapan.org/lanckoronski/> [30 października 2016 r.].

²⁰ Szerzej o związkach Maxa Dvořáka z Karolem Lanckorońskim zob. M.N. Fatková, *Max Dvořák, Karl Lanckoroński und die Wiener Zentralkommission*, [w:] *Karl Lanckoroński und seine Zeit*, s. 197–215.

po jej upadku. Problematyka ta dominuje w korespondencji, w której można znaleźć istotne informacje dotyczące ukształtowania urbanistycznego Wiednia, prac konserwatorskich na wzgórzu wawelskim, odkryć w katedrze w Akwilei czy zagrożeń dla zabytków galicyjskich w związku z działaniami wojennymi w 1914 i 1915 r.²¹

Kontakty z Wilhelmem von Bode były mniej intensywne, wręcz incydentalne – jest tylko 14 listów z lat 1892–1924, ale mają one ważne uzupełnienie w postaci zachowanych w Centralnym Archiwum Muzeów Państwowych w Berlinie listów Lanckorońskiego do Bodego (16 listów). W korespondencji – obok spraw rodzinnych, informacji o chorobach i wystawach – przewijają się głównie kwestie dotyczące funkcjonowania Instytutu Historii Sztuki we Florencji oraz kolekcji sztuki hrabiego, przede wszystkim zaś obrazów Rembrandta, którymi interesował się Bode w związku z opracowywaniem wielotomowej monografii dorobku artysty²².

Cennym źródłem, szczególnie dla austriackich badaczy zajmujących się historią sztuki, muzealnictwem oraz ochroną zabytków, jest korespondencja Lanckorońskiego z artystami, m.in. z Ludwigiem Hansem Fischerm²³, Friedrichem Ohmannem²⁴, Josefem M. Olbrichem²⁵, Othmarem

²¹ Listy zostały przetłumaczone, opracowane naukowo i opublikowane w ramach serii *Lanckoroniana*, zob. *Listy Maxa Dvořáka do Karola Lanckorońskiego (1907–1921)*, red. B. Dybaś, J. Winiewicz-Wolska, Wiedeń 2015 (*Lanckoroniana*, t. 4).

²² J. Winiewicz-Wolska, *Listy Wilhelma von Bodego do Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 95–121; wersja niemiecka: tejże, „*Ich wäre Ihnen für ein paar Zeilen als Auskunft sehr dankbar...*”. *Karl Lanckoroński und Wilhelm Bode*, „*Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnische Akademie der Wissenschaften in Wien*”, t. 6: 2015, s. 15–48.

²³ Tejże, *Listy Ludwiga Hansa Fischera do Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 123–127; wersja niemiecka: tejże, „...*hoffe von Ihnen einmal eine Karte zu erhalten*” – *die Reise(gefährten) Ludwig Hans Fischer und Karl Lanckoroński*, „*Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien*”, t. 5: 2014, s. 21–26.

²⁴ A. Szymanowicz-Hren, *Listy Friedricha Ohmanna do Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 129–136; wersja niemiecka: tejże, „*Mein Vorschlag geht nun dahingehend...*”. *Friedrich Ohmann und sein Projekt für ein Kaiser Franz Joseph-Denkmal in Wien*, „*Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien*”, t. 5: 2014, s. 27–35.

²⁵ J. Winiewicz-Wolska, *Listy Josefa Marii Olbricha do Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 137–147; wersja niemiecka: tejże, „*Ich bin auf der Reise nach dem südlichen Italien!*” – *Reisebriefe von Josef Maria Olbrich aus Italien an Karol Lanckoroński*, „*Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien*”, t. 5: 2014, s. 37–48.

Schimkowiczem²⁶, Rudolfem von Weyrem²⁷ i Kasparem Zumbuschem²⁸. Ukazuje ona doskonałe administracyjne mechanizmy działania służb konserwatorskich, zjawisko mecenatu artystycznego, szczegóły pracy artystów oraz rolę, jaką odgrywał hrabia w życiu kulturalnym Wiednia na przełomie XIX i XX w.

Opracowanie i opublikowanie w ramach realizacji projektu części spuścizny Karola Lanckorońskiego w Austriackiej Bibliotece Narodowej stanowi punkt wyjścia do badań nad życiem i działalnością tej ważnej postaci życia kulturalnego i naukowego Austro-Węgier przełomu XIX i XX w. Do stworzenia pełnej biografii hrabiego niezbędne są dalsze badania nad spuścizną pozostawioną w Wiedniu, nie tylko w Bibliotece Narodowej, ale także w archiwach rodowych, np. w archiwum książąt Liechtensteinów, archiwach muzeów, stowarzyszeń i instytucji, w których działalność zaangażowany był Lanckoroński, a także opracowania zbiorów i źródeł zdeponowanych w Krakowie (spuścizna Karoliny Lanckorońskiej, Fototeka Lanckorońskich PAU) oraz materiałów przechowywanych w archiwach ukraińskich.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

Lanckoroński K., *Z podróży po południowej Francji*, Kraków 1884.

Lanckoroński K., *Rund um die Erde. Geschautes und Gedachtes von Karl Grafen Lanckoroński*, Stuttgart 1891, wersja polska: *Naokoło Ziemi 1888–1889. Wrażenia i poglądy napisał Karol hr. Lanckoroński*, Kraków 1895.

Städte Pamphylien und Pisidiens. Unter Mitwirkung von G. Niemann und E. Petersen, herausgegeben von Karl Grafen Lanckoroński, Bd. 1: *Pamphylien*, Wien 1890, Bd. II *Pisidien*, Wien 1892; wersja polska: *Miasta Pamfilii i Pizydii*, t. I, Kraków 1890, t. II Kraków 1896; wersja turecka: *Pampylia ve Pisidia Kentleri*, Istambuł 2005.

²⁶ A. Szymanowicz-Hren, *Listy Othmara Schimkowicza do Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 149–153; wersja niemiecka: *„Mein Entwurf für Schwind-Denkmal ist nahezu fertig” – Othmar Schimkowitz und Karl Lanckoroński*, „Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien”, t. 5: 2014, s. 49–53.

²⁷ Tejże, *Listy Rudolfa von Weyra do Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 155–162; wersja niemiecka: *„Ihr Temperament, Exzellenz belebt wahrhaftig meine Schaffensfreude” – Rudolf von Weyr und Karl Lanckoroński*, „Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien”, t. 5: 2014, s. 55–63.

²⁸ J. Winiewicz-Wolska, *Listy Kaspara Zumbuscha do Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Karol Lanckoroński i jego czasy*, s. 163–172; wersja niemiecka: *„In treuer Verehrung ganz ergebenst” – Kaspar Zumbusch und Karl Lanckoroński*, „Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien”, t. 5: 2014, s. 65–75.

OPRACOWANIA

Dybaś B., Ziemlewska A., Nöbauer I. (Hg.), *Karl Lanckoroński und seine Zeit*, Wien 2014. *Karol Lanckoroński i jego czasy. Varia*, red. A. Ziemlewska, Wiedeń 2015 (=Lanckoroniana, t. 1).

Lanckoroński K., *Dzienniki podróży do Azji Mniejszej (1882–1883 i 1884)*, red. A. Szymonowicz-Hren, A. Ziemlewska, Wiedeń 2015 (=Lanckoroniana, t. 2).

Lanckoroński K., *Dzienniki podróży do Włoch (1874 i 1875)*, red. J. Winiewicz-Wolska, A. Ziemlewska, Wiedeń 2015 (=Lanckoroniana, t. 3).

Listy Maxa Dvořáka do Karola Lanckorońskiego (1907–1921), red. B. Dybaś, J. Winiewicz-Wolska, Wiedeń 2015 (=Lanckoroniana, t. 4).

Winiewicz-Wolska J., *Karol Lanckoroński i jego wiedeńskie zbiory*, t. I–II, Kraków 2010; wersja angielska: Winiewicz-Wolska J., *Karol Lanckoroński and His Viennese Collection*, Vol. I–II, Cracow 2014.

Summary

Handwritten Legacy of Karol Lanckoroński in the Austrian National Library

Karol Lanckoroński (1848–1933) was a member of the elite of Habsburg monarchy; he was a patron of artists and scientists and a famous collector. He did not only leave behind magnificent collections of art but also extensive legacy. Its main part is kept in Vienna, in Austrian National Library, which since the early 1970s has been collecting Lanckoroński's memoirs, travel journals, treatises on conservation, and correspondence. Some of the works, e.g., Journals from his trips to Italy (1874 and 1875) and to Asia Minor (1882–1883 and 1884), letters from Max Dvořák and Wilhelm Bode, were edited and published by the Scientific Centre of the Polish Academy of Sciences in Vienna as part of the project: "Karol Lanckoroński and his hand-written legacy in the Austrian National Library". The printed materials and the extensive bank of the count's correspondence included on the Centre's website are the starting point for further research on the life and work of that important figure of cultural and scientific life in Austria-Hungary at the turn of the 20th century.